

lało. Pod pseudonimami
pierwszych szeregów i tan-
pogardą niebezpiecz-
bahoterstwem — w
dawali przykład od-
wiarą w zwycięstwie
władz powstańczych
jątkowych pochwał.
korowani odznakami
którzy zaś zostali ka-
tuli Mililitari”. 6-ciu

TEATR POLSKI W KATOWICACH.

[illegible]

REPERTUARIUM:
Czwartek, dnia 30 bm.: Teatr Polski nie-
zwykły.

ólne,

Public,

Poru

Orla

publicystyki

publcy styki

no Pafacowe: „Janko Muzykant” organizacja
mają o godz. 4-ej
przedstawiciele w

cji u Ojca św. na audjenc-

af na posłuchaniu J. E. ks. dr. Sta.

(—) ... biskupa katowic-
... koncert orkiestr
... kalibrowel,

W Załączn.

y w Związku odbędzie się zebranie Fed-
eracji w Związku w sprawie omówienia

wyglasi ob. Derejczyk i poseł Fesser, -
kogo z członków nie brakło.

je na kopalnicach

1 „Hr. Artur“.

...Mr. Ariur". Obie konferencje...

y komisarza na redukcję 500 robotni-
nlsarz Demobilizacji

Miejsca wspólne, miejsca osobne, imiona sporu

Szkice z pogranicza literatury i publicystyki na Górnym Śląsku

Dnia onegdajszego rano Ojciec św.
Przybył na posuchanie J. E. ks. dr. Sławo-
niewskiego, biskupa katowickiego. (—)

Dzisiejsze zebranie Federacji Górniczej
w Zalcęju.

W dniu 30 kwietnia r.b. o godz. 16.30 w sali
B. Spryry w Zalcęju odbyło się zebranie Fede-
racji Górniczej w Zalcęju w sprawie omówienia
wyborów do Rady Zagalowej na kop. Kiofas.
Referat wygłosił ob. Dereżewski i poseł Fesser-
niu. (—)

Redukcje na kopalniach „Hillebrand”
i „Hr. Artur”.

Wczoraj odbyła się u Komisarza Demobiliza-
cyjnego Ins. Maszk konferencja w sprawie wno-
szenia redukcji dyrekcyj kopalń „Hille-
brand” i „Hr. Artur”. Obie komisje łącznie za-
czątkowo zredukują na redukce 800 robotni-
ków. Komisarz Demobilizacyjny zbadawszy
stan pracy na miejscu zrekomendował redukcję
na 80 robotników na kop. „Hr. Artur” i 180 na
kop. „Hillebrand”. (—)

Odezwa do powstanców-uchodźców z
okresu wojny.

Do wszystkich powstanców-uchodźców z okresu
wojny, którzy przeżyli, przesyłamy serdeczne
powitanie i życzenia zdrowia. Wierzymy, że po
tak długiej rozłące wszyscy są już zdrowi i szczęśliwi.
Prosimy o informację o miejscu zamieszkania,
którą przekażemy naszym bliskim. Życzymy, abyście
w przyszłości mogli wrócić do swoich domów i rodzin.
Z poważaniem, Komitet Powstańców-uchodźców.

Paweł Sarna – adiunkt w Zakładzie Dziennikarstwa Instytutu Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Jego działalność naukowa koncentruje się na tematyce retoryki w dyskursie medialnym, prasie społeczno-kulturalnej. Interesuje się także związkami literatury i mediów. Artykuły naukowe i recenzje ogłaszał w tomach zbiorowych i czasopismach. Autor monografii naukowych: *Śląska awangarda. Poeci grupy Kontekst* (2004), *Przypisy do nicości* (2010), *Komunikacja medialna placówek oświatowych jako instytucji usług publicznych* (2015, wspólnie ze Zbigniewem Widerą). Redaktor tomu zbiorowego *Pamięć i źródła. O Janie Pierzchale* (2004) oraz współredaktor tomu *Dyskursy widzialności. Słowa a obrazy* (2016). Członek Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej, Polskiego Towarzystwa Retorycznego, komitetu naukowego czasopisma „World Journal of Theoretical and Applied Sciences” oraz zespołu redakcyjnego czasopisma „Political Preferences”.

Miejsca wspólne,
miejsca osobne, imiona sporu

Szkice z pogranicza literatury i publicystyki
na Górnym Śląsku

Prace Naukowe

Uniwersytetu Śląskiego
w Katowicach
nr 3682

50 lat
**Uniwersytetu
Śląskiego**
w Katowicach

[Kup książkę](#)

Paweł Sarna

Miejsca wspólne, miejsca osobne, imiona sporu

Szkice z pogranicza literatury i publicystyki
na Górnym Śląsku

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego ▪ Katowice 2018

[Kup książkę](#)

Redaktor serii: Nauki Polityczne
Mariusz Kolczyński

Recenzent
Elżbieta Hurnik

Spis treści

Od autora	7
---------------------	---

CZĘŚĆ 1

<i>Pogrzeb Korfantego</i> Wilhelma Szewczyka. Wiersz jako artefakt retoryczny	13
Kazaleś wiatrom mówić sprzeciw. O formach lirycznych Jana Pierzchały	20
Przygotowanie do wyboru wierszy. O poezji Stanisława Krawczyka	28
Sztuka (krytycznej) afirmacji. O twórczości poetyckiej Andrzeja Szuby	34
Kim jesteś, Panie Gnykć? Analiza retoryczna cyklu wierszy Tadeusza Sławka	51
Jest taki ktoś, jest taki waż. O jednym wierszu Jerzego Suchanka	66

CZĘŚĆ 2

Aleksander Widera – dziennikarz, folklorysta	77
Cztery uwagi o publicystyce Stanisława Krawczyka	83
Dokonania publicystyczne Wilhelma Szewczyka	93

CZĘŚĆ 3

Spór o tradycję powstań śląskich w międzywojennej prasie na Górnym Śląsku („Polonia” i „Polska Zachodnia”)	115
„Odra” – pismo Ziem Odzyskanych	133
„Śląsk Literacki” – kwartalnik Katowic i Stalinogrodu	151
Bibliografia	169
Nota bibliograficzna	177
Indeks osobowy	179
<i>Summary</i>	185

Od autora

Prezentowana książka jest zbiorem szkiców oraz miniatur krytycznych. Zebrane w niej teksty były wygłaszane na konferencjach i sympozjach poświęconych literaturze i kulturze literackiej Górnego Śląska oraz ruchowi wydawniczemu¹. Tytuł publikacji – *Miejsca wspólne, miejsca osobne, imiona sporu* – wskazuje na związki zarówno pomiędzy częściami zbioru, jak i poszczególnymi tekstami. Owe, różnego rodzaju, powinowactwa – także obecne w tekstach miejsca wspólne (*loci communes*), objawiają się pełniej w odniesieniu do konkretnej przestrzeni geograficznej. Wszyscy twórcy, o których piszę, są bowiem na różne sposoby związani z szeroko pojętym regionem. Jak stwierdził Jan Pierzchała:

Pisarz, choćby nawet i tego pragnął, nie zaprze się miejsca, w którym nauczył się mówić, gdzie ukształtowały jego wrażliwość panujące zasady moralne i pojęcia: piękna, prawdy, dobra, zła, gdzie do potrzeby i zdolności marzenia, do lotów wyobraźni, przyuczało go mitotwórstwo rodzinne lub szerzej, lokalne, plemienne².

Niektórzy autorzy pojawiający się w tej książce są rodowitymi Ślązakami, inni przyjechali na Górny Śląsk i tutaj osiedli, jeszcze inni zagościli na dłużej bądź krócej. Równie ważne jak wspomniane powinowactwa są zatem różnice: światopoglądów, postaw twórczych, strategii pisarskich. Oto miejsca osobne. Nie

¹ Wykaz pierwodruków zob. w nocie bibliograficznej.

² J. PIERZCHAŁA: *Z ciemni podskórnej. Szkice o pisarzach współczesnych urodzonych w Zagłębiu Dąbrowskim*. Katowice 1992. Cyt za: W. Wójcik: *W pejzażach Jana Pierzchały*. W: *Pamięć i źródła. O Janie Pierzchałe*. Red. P. SARNA. Katowice 2004, s. 105.

można też pominąć faktu, że sam region był obszarem pogranicznym, miejscem współistnienia, ale i zderzenia kultur, racji oraz sił. Taka jest – w najszerszym zarysie – idea przewodnia książki. Publikacja nie stanowi metodycznego wykładu, sądzę jednak, że poszczególne szkice pokazują pewien fragment krajobrazu życia intelektualnego i literackiego w wybranych okresach. Ramy czasowe opracowania obejmują lata przedwojenne i okres powojenny, a także początek XXI wieku.

Część pierwsza prezentuje twórczość poetycką przedstawicieli różnych pokoleń – Wilhelma Szewczyka, Jana Pierzchały, Stanisława Krawczyka, Andrzeja Szuby, Tadeusza Sławka oraz Jerzego Suchanka. Otwiera ją analiza retoryczna wiersza Wilhelma Szewczyka *Pogrzyb Korfantego*. W datowanej na 1939 rok elegii wyraźnie pobrzmiewa nuta katastroficzna, wiążąca się z obawą o przyszłe losy Śląska. W bogatej twórczości Wilhelma Szewczyka poezja była ważna – tworzył ją przez trzy dekady (lata 30.–50. XX wieku)³. Jan Pierzchała z kolei był przede wszystkim prozaikiem, a jego twórczość poetycka zamyka się w jednym tomiku zatytułowanym po prostu *Wiersze* (1948). Na region patrzy on jako człowiek z zewnątrz, który poznaje mieszkających tutaj ludzi. Urodził się w Jaworznie – jak sam pisze – „na granicy ziemi krakowskiej i śląskiej”⁴. W swoich wierszach ukazuje przede wszystkim dramat pojedynczego człowieka, jego życie wpisane we wspólny los zbiorowości, doświadczającego wszelkich kryzysów będących udziałem tej społeczności. Stanisław Krawczyk, bohater kolejnego szkicu, to poeta zawieszony pomiędzy dwiema ojczyznami – Zagłębiem Dąbrowskim a Górnym Śląskiem. Wiersz *Budowanie*, na którym koncentruję się w szkicu, jest utworem programowym. Ważne są w nim dwa plany odniesień – literackich oraz pozaliterackich, czyli realnych przestrzeni. Trzem kolejnym autorom – Andrzejowi Szubie, Tadeuszowi Sławkowi i Jerzemu Suchankowi bliżej jest do idei niż do konkretności. Wydaje się, że tych trzech

³ M. KISIEL: *Wprowadzenie*. W: *Światy poetyckie Wilhelma Szewczyka*. Red. M. KISIEL, K. NIESPOREK. Katowice 2016, s. 13–14.

⁴ J. PIERZCHAŁA: [wypowiedź odautorska]. W: *Wiersze. Arkusz Śląski*. T. 10. Wrocław 1948, [2 s. okładki].

poetów łączy poszukiwanie formuły duchowości w ponowoczesnym świecie.

Osią kolejnej części jest publicystyka, a niektórzy bohaterowie części poprzedniej, Wilhelm Szewczyk oraz Stanisław Krawczyk, pojawiają się w niej w innych rolach pisarskich. W przypadku pierwszego z wymienionych pisarzy interesuje mnie jego działalność jako redaktora różnych pism, jak również jego poglądy manifestowane na łamach prasy, jego zaangażowanie ideologiczne w sprawy Śląska oraz całego Nadodrza. Przedmiotem uwagi w przypadku S. Krawczyka są reportaże ukazujące przemiany w Polsce po 1989. W tej części książki przybliżam także postać Aleksandra Wiktora Widery, dziennikarza, folklorysty oraz poety. Warto nadmienić, że jego zainteresowanie folklorem, przede wszystkim Śląska Cieszyńskiego, przelożyło się na powstanie licznych audycji radiowych, ale także publikacji książkowych.

Na ostatnią część zbioru składają się artykuły poświęcone prasie na Górnym Śląsku. Ta część, najbardziej ze wszystkich, kieruje uwagę czytelnika na związki literatury z polityką, które w poprzednich częściach są zaledwie sygnalizowane. W pierwszym z opracowań przeanalizowano publikacje, które ukazały się na łamach międzywojennych tytułów prasowych takich jak „Polonia” i „Polska Zachodnia”. Prorządowa „Polska Zachodnia” oraz wydawana przez Wojciecha Korfantego „Polonia” stały się trybuną dla walki przeciwnych ideowo obozów. Istotnym kontekstem jest kontrola prasy przez władze i działalność represyjna wobec periodyków opozycyjnych, co pociągało za sobą łamanie norm społecznych i praw wolności słowa. Kolejnym przedstawionym czasopismem jest katowicka „Odra”, która ukazywała się w okresie Polski Ludowej, jednak nawiązywała do modelu wydawniczego czasopism ukazujących się w okresie dwudziestolecia międzywojennego („Kuźnica” oraz „Polonia”). „Odra” była uznawana za czasopismo opozycyjne i poddawana wnikliwej cenzurze⁵. Z biegiem lat coraz słabiej opierała się wpływowi władz.

⁵ M. FIC: *Wilhelm Szewczyk (1916–1991). Śląski polityk i działacz społeczny*. Katowice 2007, s. 87.

W ostatnim opracowaniu zbadano strategię retoryczną przyjętą przez zespół redakcyjny, ukazującego się w latach 50. XX wieku kwartalnika „Śląsk Literacki”. Było to pismo, które jako organ katowickiego oddziału Związku Literatów Polskich realizowało wzorzec narzucony przez władze i dlatego jest interesujące jako swojego rodzaju kronika kulturalna regionu, ale także dokument PRL-u.

Posługiwanie się narzędziami retoryki, czasem bardzo wyraźne, bo objawiające się już w tytułach poszczególnych artykułów i szkiców, czasem mniej uwidocznione, pozwala na uchwycenie aspektu perswazyjności (samych dzieł lub też kontekstu, w jakim są umieszczane). Ten zaś w wielu przypadkach może okazać się bardzo ważny w odbiorze nie tylko tekstów publicystycznych, ale również utworów literackich.

Indeks osobowy

- Adamski Stanisław 154
Adorno Theodor 69, 70
Aronson Elliot 95, 173
Arystoteles 156, 161, 169
- Bahlcke Joachim 155
Baran Zuzanna 156, 172
Barańczak Stanisław 37, 52, 54, 70
Baranowicz Jan 143, 160
Barłowska Maria 54, 60, 156, 169, 172, 175
Barthes Roland 41, 169
Bartkowiak Karolina 44
Bartos Ewa 51, 177
Baumgardten Aleksander 143, 160
Bednorz Herbert 154,
Bednorz Zbyszek 80, 135, 139, 155
Berger Adam 91
Bielik-Robson Agata 34, 169
Bienek Horst 107
Bieniek Juliusz 154
Bieńkowski Zbigniew 37, 40, 57–58, 73, 169, 171, 173
Bloom Harold 34–35, 44
Blumenberg Hans 64
Boczkowska Magdalena 29, 31–32, 171
Bogalecki Piotr 51
Bogedain Bernard 164–165
- Bogulebska Barbara 117, 152, 157, 169
Bolecki Włodzimierz 37, 169
Boronowski Tadeusz 138–139
Brecht Bertold 107
Bronikowska Zofia 160
Broszkiewicz Stanisław 160
Brzoza Jan 82, 149
Buchta Magdalena 45, 171
Budzyńska-Daca Agnieszka 54, 60, 156, 169, 172, 175
Bulhak Jan 142
Burke Kenneth 14–15, 169
Burszta Wojciech Józef 40, 174
Burzyński Robert 118, 170
- Carrilho Manuel Maria 156, 172
Cavell Stanley 44
Celan Paul 69–70, 169
Chrzyciel Jan 33
Cocteau Jean 142
Czubala Dionizjusz 105, 169
Czyż Antoni 55, 169
- Damrot Konstanty 160
Demel Michał 68
Derkacz Antoni 143
Dobroczyński Bartłomiej 47, 169
Domańska Ewa 63, 175
Domińczak Henryk 159, 169

- Domosławski Zbigniew 67
 Drewnowski Tadeusz 38, 169
 Drwal Karolina 97, 170
 Dubiel Paweł 93, 174
 Dygacz Adolf 160
 Dziadek Adam 41, 169
 Dziurok Adam 155, 159, 170, 175
 Enzensberger Hans Magnus 107
 Falkiewicz Andrzej 46, 170
 Fazan Mirosław 156, 170
 Fic Maciej 9, 94, 96, 98–101, 135, 148, 151, 170, 178
 Filipowicz Kornel 160
 Fish Stanley 55, 65, 170
 Galczyński Konstanty Idefons 160
 Galeczka Jan 165
 Gawrecki Dan 155, 170
 Gębołyś Zdzisław 95–96, 170
 German Juliusz 155
 Gierula Marian 161, 168, 170
 Gill Ann 117, 170
 Głogowski Tomasz 96, 101, 151, 170
 Gnyk Józef Antoni 5, 51–65
 Golba Kazimierz 155
 Gołębiowska Jadwiga 97, 170
 Gołubiew Antoni 141
 Grab Włodzimierz 160, 162–163
 Grabski Stanisław 15
 Grabski Władysław 141
 Grażyński Michał 18, 115–116, 119–121, 131–132
 Greń Zygmunt 160
 Grodzicki August 133
 Hanulanka Maria 160
 Herbert Zbigniew 52, 54, 57, 62
 Herz Kazimierz 137–138
 Heska-Kwaśniewicz Krystyna 148, 159
 Hierowski Zdzisław 20, 82, 133, 139, 151, 156, 158–160, 170, 175
 Holówka Jacek 44
 Honningmann Georg 145
 Hupka Leon 81
 Hutnikiewicz Artur 38, 170
 Imiela Emanuel 155
 Inglot Mieczysław 14
 Iwaszkiewicz Jarosław 47
 Jakubowska-Branicka Iwona 166, 170
 Jakubowska Urszula 100, 151, 172
 Janiurek Włodzimierz 108, 170
 Janota Wojciech 94, 102, 174
 Jasińska-Wojtkowska Maria 26
 Jaworski Kazimierz Andrzej 168
 Jung Carl Gustaw 70–71, 170
 Kaczmarczyk Michał 17, 172
 Kaczmarek Ryszard 155, 159, 170, 175
 Kaestner Erich 144
 Kaganiec Małgorzata 97, 170
 Kamis Jerzy 163
 Kampka Agnieszka 16, 115, 117, 129, 170–171
 Kania Ireneusz 103, 171
 Karpowicz Tymoteusz 142
 Karwat Mirosław 118, 169
 Kierkegaard Søren 46–47, 171

- Kijonka Tadeusz 101, 171
Kisiel Marian 8, 13, 20, 26, 29,
34–35, 50–51, 53, 171, 177
Klimas-Błahutowa Maria 149,
160, 163
Kłosiński Krzysztof 41, 169
Kłoskowska Antonina 40, 171
Kolbuszewski Jacek 79, 137,
140
Kominek Bolesław 155
Koniusz Jacek 160
Koprowski Jan 160
Korfanty Wojciech 5, 8–9,
13–19, 112, 115–116, 119–122,
127, 129, 131–132, 172, 174,
177, 185–186
Kornas Franciszek 90
Korolko Mirosław 60, 171
Kossakowska-Jarosz Krystyna
161, 163, 171
Kotarski Edmund 157, 171
Kövecses Zoltan 45, 171
Kowalcz-Pawlik Anna 45, 171
Kowalczyk Teofil 160
Kozłowski Marian 160
Kóźniewski Kazimierz 148–149,
160, 166–167
Krawczyk Stanisław 5, 8–9, 13,
26, 28–30, 32, 53, 83–92
Kruger Horst 106
Krynicki Ryszard 69–70, 169
Kryszak Janusz 37, 171
Kubisz Paweł 143
Kucharska-Zarzycka Danuta
160, 164
Kucharski Jan Edward 139,
160
Kuczkowski Krzysztof 72, 171
Kuczyński Krzysztof 100, 107
Laignel-Lavastine Alexandra
103, 171
Lekszycki Paweł 96, 101–102
Lem Stanisław 69, 172
Lewandowski Jan 13, 15, 18,
116, 119, 121, 132, 172
Lewin Jurij 48
Liberak Adam 160
Lichański Jakub Zdzisław 14,
43–44, 52, 64, 117, 152, 157,
172
Ligoń Juliusz 165
Ligoń Stanisław 155
Linek Bernard 155, 170
Lipońska-Sajdak Jadwiga 17,
120, 172
Lipszyc Adam 24
Lisiecka Sława 52, 172
Lompa Józef 165
Lubos Arno 107–108,
Lubosz Bolesław 98, 160, 164,
172
Lurker Manfred 33, 66–68,
172
Lutman Roman 137–138
Machejek Władysław 168
Maciąg Włodzimierz 160
Majerski Paweł 20, 26, 53, 83,
92, 171–172, 177
Malraux André 102
Mann Tomasz 107
Markiewicz Henryk 84, 168, 172
Masters Lee Edgar 142
Mech Leszek 160
Meyer Michel 156, 172
Miarka Karol 110, 160–161,
164–165
Mickiewicz Adam 18, 77, 164

- Mielczarek Anna 17, 118–119, 172
 Mielżyński Maciej 120, 129, 132
 Mikołajczak Małgorzata 161, 171
 Mikulski Tadeusz 141
 Morcinek Gustaw 153, 160, 163
 Mościcki Ignacy 119, 121–122, 127
 Munch Jutta 105
 Musioł Paweł 97, 108, 172
 Myśliński Jerzy 100, 172
 Mytych-Forajter Beata 54, 172

 Naganowski Egon 160
 Nałęcz Daria 148, 151, 159, 172
 Natanson Wojciech 160
 Nawrocki Witold 156, 166, 170
 Netz Feliks 51, 82
 Niedworok Adolf 160
 Niesporek Katarzyna 8, 177
 Norwid Cyprian Kamil 14
 Nowaczyński Adolf 17

 Orzechowski Marian 121, 172
 Osmańczyk Edmund 141, 160, 166–167
 Ostrowski Stanisław 143
 Otwinowska Barbara 55, 169

 Papeè Stefan 142
 Pawelec Dariusz 48, 172
 Pawlak-Hejno Elżbieta 152, 157, 173
 Paźniewski Włodzimierz 34, 36, 173
 Perzych Szymon 165
 Pfeiffer Hans 105

 Piastowicz Stanisław 143
 Piechal Marian 143
 Piekara Magdalena 163, 173
 Piekot Tomasz 117, 173
 Pierzchała Jan 5, 7–8, 20–27, 160, 171, 173, 177, 185
 Pilsudski Józef 18, 122
 Piskor Stanisław 34–36, 39, 94, 96, 173
 Piwarski Kazimierz 142
 Planeta Paweł 117, 173
 Plaszczyk Izidor 143, 155
 Popiołek Kazimierz 142
 Popowski Wacław Jan 49, 173
 Pratkanis Anthony 95, 173
 Prokopiuk Jerzy 70, 170
 Prus Bolesław (właśc. Aleksander Głowacki) 84, 172
 Prynda Krystian 82
 Przewłocki Jan 79, 172
 Przybylak Feliks 69
 Przybylska Renata 157, 171
 Przyczyna Wiesław 157, 171
 Pstrowski Wincenty 155, 163

 Rajewska Ewa 15, 163, 169
 Rataj Maciej 116
 Ratajewski Jerzy 118, 121, 173
 Rechowicz Henryk 18, 120, 122, 173
 Rorty Richard 44, 49, 173
 Robliczek Juliusz 155
 Rokossowski Konstanty 149
 Romaniuk Kazimierz 33, 66, 172
 Rott Dariusz 17, 172
 Rożdzieński Walenty 108
 Różewicz Tadeusz 20, 34–35, 38, 50, 69, 142, 171

- Rybicka Elżbieta 161, 171
Rynduch Zbigniew 59, 173
Sarnowski Michał 117, 173
Scholtis August 107
Schopenhauer Arthur 107
Seghers Anna 107
Skowron Eryk 139
Słabek Henryk 159, 173
Sławek Tadeusz 8, 34, 51–65, 173, 185
Sławek Walery 122
Słomkowska Alina 93, 173
Sobolewicz Tadeusz 79, 172
Soltysowa Bożena 17
Staff Leopold 30
Stalin Józef (właśc. Józef Wissarionowicz Dżugaszwili) 153–154, 163–164, 168
Steblik Antoni 165
Steller Paweł 80
Stochowa Zofia 79, 172
Strinati Dominic 40, 174
Suchanek Jerzy 8, 66–73, 171, 177, 185
Sulima-Ogrodziński Władysław (pseud. Stefan Sulima) 141
Święch Jerzy 26
Szabelski Bolesław 80
Szafranek Józef 165
Szahaj Andrzej 55, 170
Szaruga Leszek 168, 174
Szczepański Jan Józef 78, 158–159
Szewczyk Grażyna 94, 96, 102
Szewczyk Wilhelm 5, 8–9, 13–19, 25–26, 78–80, 93–112, 133–135, 139–141, 144, 147–148, 150, 152, 159–160, 164–165, 170, 174, 185
Szkaradkówna Władysława 143
Szutera Adam 146
Szwagrzyk Krzysztof 159, 174
Szwed Antoni 46, 174
Targ Alojzy 97, 155, 159, 174
Taylor Charles 24
Tetelowska Irena 93, 174
Tillich Paul 47
Timmermans Benoît 156, 172
Tokarz Bożena 175
Tuwim Julian 160
Wallis Aleksander 152, 175
Wańkowicz Melchior 89
Wantuła Jan 155, 160
Warchał Jacek 156, 175
Wasilewski Jacek 95, 175
Węgrzyn Dariusz 159, 175
Whedbee Karen 117, 170
White Hayden 63, 175
Whitman Walt 142
Widera Aleksander Wiktor 5, 77–82, 160, 172, 175, 177, 185
Wiechert Ernst 144
Wilczek Piotr 54, 156, 172, 175
Wilczek Stanisław 104
Włodawski Adrian 165
Wódz Jacek 175, 109
Wódz Kazimiera 175, 109
Wójcik Włodzimierz 7
Wolny Kazimierz 84–85, 175
Worsowicz Monika 117, 152, 172
Woźniczka Zygmunt 153, 175
Wróbel Łukasz 84, 175
Wróblewski Andrzej Krzysztof 41, 175
Wydrzyński Andrzej 160
Wyka Kazimierz 141
Wypler Jan 80

Wyszyńska Katarzyna 52–54,
61–62, 175

Volder Urbain de 93

Zabierzewska-Żelechowska Jani-
na 149

Zaraska Marta 41, 175

Zarębianka Zofia 26

Zbroiński Zbigniew 139

Zdybicka Zofia Józefa 49, 175

Zielińska Magdalena 47, 169

Ziomek Jerzy 52, 175

Żelechowski Włodzimierz 82,
149, 155, 160

Żukrowski Wojciech 142

Paweł Sarna

Common places, separate places, names in the dispute Sketches from the borderland of literature and journalism in Upper Silesia

Summary

Common places, separate places, names of the dispute – title of this dissertation points to the major relationships between parts of this collection as well as its individual texts. The authors presented in this book are connected with Upper Silesia in various ways. The author is interested in both, similarities and differences in their worldview, their creative attitudes and writing strategies. The region itself was a borderland, a place of coexistence, but also a place where cultures, truths and forces clashed. It is hard to believe that its literary works were based on anything else but dichotomies. Some of these authors are native Silesians, others came to Upper Silesia and settled here. How much their birthplace determines their perception of this place? – it is one of questions that constantly arise on the pages of this book.

The first part includes articles, miniatures and critical sketches on the poetry of authors representing different generations – Wilhelm Szewczyk, Jan Pierzchała, Stanisław Krawczyk, Andrzej Szuba, Tadeusz Ślawek and Jerzy Suchanek. It starts with a rhetorical analysis of a poem by Wilhelm Szewczyk *Pogrzeb Korfanteo* [*The Funeral of Korfanty*]. The elegy from 1939 is marked by a catastrophic note regarding the future fate of the Silesian. Poetry – written for three decades from the thirties to the fifties – constituted an important part of literary works by Wilhelm Szewczyk. Jan Pierzchała was primarily a prose writer, and as a poet he was the author of only one collection, *Poems* (1948). He observed Silesia with eyes of an outsider. Born in Jaworzno, a place he described as being “on the border of Cracow and Silesia” he depicted a drama of a single man with his life embedded in the collective fate of a community who endures all the hardships affecting this community. Stanisław Krawczyk is a poet suspended between his two homelands – Zagłębie and Upper Silesia. The next three authors are closer to a general rather than a particular idea – Andrzej Szuba, Tadeusz Ślawek, and Jerzy Suchanek. All three seem to combine the search for the formula of spirituality in the postmodern world.

The next part focus on journalism, and some characters present in the previous section, Wilhelm Szewczyk and Stanisław Krawczyk, appear in different writer roles. In this part I also introduced Alexander Viktor Widery, a journalist, folklorist and poet. It is worth mentioning that his interest in folklore,

especially this of Śląsk Cieszyński [Cieszyn Silesia] resulted in numerous radio programs and books.

The last part of this work contains articles devoted to press in Upper Silesia. The first paper analyzed interwar press titles: “Polonia” and “Western Poland”. Progovernment «Western Poland» and «Polonia» issued by Wojciech Korfanty became a tribune of political struggle. Press control by the state authorities and repressive activities against the opposition press, violations of social norms and freedom of speech are an important context here. Another magazine presented is called «Odra» – published in Katowice in the period of the People’s Republic of Poland, it resembles 20th – century journals, in particular those of regional character. “Kuźnica” and “Polonia” belonged to the direct tradition of “Odra”. In the last study, a rhetorical strategy adopted by the editorial team of the “Silesian Literary Quarterly” was examined. The script was published in the fifties and it served as an organ of the Katowice branch of the Polish Writer’s Union, but it also promoted authors from Opole.

The adoption of a rhetorical perspective, sometimes very pronounced, as it appears in the titles of individual articles and sketches, sometimes less conspicuous, allows one to focus on the aspect of persuasiveness, which in many cases may be unobtrusive but important for reading not only journalistic texts, but also literary works.

Redakcja: ADA GRZELEWSKA

Projekt okładki: MAGDALENA STARZYK

Redakcja techniczna: MAŁGORZATA PLEŚNIAR

Korekta: TERESA SOJKA

Łamanie: ALICJA ZAŁĘCKA

Copyright © 2018 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336

ISBN 978-83-226-3294-9
(wersja drukowana)

ISBN 978-83-226-3295-6
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 11,75. Ark. wyd. 10,0.
Papier Alto 100 g vol. 1,5
Cena 20 zł (+ VAT)

Druk i oprawa:
„TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.”, Sp.K.,
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

Kup książkę

Niemie pod Grodnem obniża się. Niemcy w okolicy wsi Doroszewice wystąpił z pozwu, rozstrzygając się na szerokości 4 kilometrów w okolicy Łanina. Niemcy zniechęcają się do budowy drogi. W szosy dotychczas komunikacja utrzymywała się za pomocą łodzi. W tym podunaj, a przy okazji mostowy na Niemce pod Łaninem. Celem zabezpieczenia mostu pod Łaninem.

plarska, aroczy-
rzyby-
nel go-
Rawicie-
yczne-
prasy

Wojna miła sercu, z 9.30 rano
miałem wyjazd do Rymy, o
dwadzieścia godzin wcześniej
początek akcji miasta. Po
czymś przed południem
byłem powołany i zjechałem
z dworca. Od pociągu
zatrzymałem się na ulicy
i czekałem na transport
do domu. O godzinie 19.30
zostałem przeniesiony na
szpital. W tym czasie
byłem w stanie
nieprzytomności.

Wzrost

Przebieg Korfantego

...wzrósłszy ogień hut,
 ...szlak swój kodytów wiecher
 ...powstały niemił spłot,
 ...bandiera dółcei Amny leża,
 ...mistrza w stroku jak w podziaru
 ...wielkością kania ogłose i szwalc,
 ...w wielkość na plaski Nierawy,
 ...mroko, lecz na trumnie rze,
 ...nadzwawieć kłak
 ...szlak

ISBN 978-83-7883-219-9

[illegible]

Gandhi protestuje.
Bombaj, 1. 5. (Prawo). Gandhi wyjechał 11:40 do pracy protestacyjnej przeciwko dowożeniu przez rząd sukry delinquentów, za poparcie swiętocy Gandhi przypominają, że nie ma skłonić, wase nie zostały zwolnione, więźniowie nie wyrażają na wolność, przesładowania (trudno) dazysz ciagu jak również stowarzysze sa w dalszym

[illegible]

Niemiecki zwojna

[illegible][illegible][illegible]

ISSN 0208-6336 Więcej o książce

ena 20 zł (z VAT)

83-226-3295-6

2 632956

owstania
jacy Gór
swet ziem
kiem win
mu, Mas
uczestnie
polski Gór
mający ad
braknąć

Przebieg Korfantego

...wzrósłszy ogień hut,
 ...szlak szlak kodytów wieher
 ...powstały niemił spłot,
 ...bandiera dółceł Azny leka,
 ...mistrza w stroku jak w podziaru
 ...wielkośća kania ogłoseł i szwalc,
 ...w wielkość na plaski Nierawy,
 ...mroko, leca na trumne rary,
 ...podaw swiecił jak
 ...szlak szlak

ISBN 978-83-7883-219-9

Wiecej o książce

TSPN 078-83-226-3295-4

9 788322 632956

[Kup książkę](#)